№ 15 ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 5

1905

ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 5 № 15

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—5 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

Կիրակի, փետրվարի 6-ին, վաղաժառամ

ՍԱՇԱ ՄԵԼԻՔ-ՓԱՐՍԱԴԱՆԵԱՆԻ

մահվան տարեդարձի օրը, Խօջիվանքի գերեզմանատան եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ, ապա հանգուցեալի գերեզմանի վրա կը կատարվի հոգեհանգիստ, որից յետոյ տեղի կունենայ տապանաքարի օծումն։ Այս մասին յայտնելով և տեղեկութիւն բարեկամների և ծանօթների՝ Նունէ Բօղդանեան եւ Գեօրգ Միխայլեան Դօլուխանեան-ները խնդրում են նրանց յարգել հանգուցեալի յիշատակը իրանց ներկայութեամբ։ Պատարագը կը սկսվի առաւօտեան 10½ ժամին, իսկ հոգեհանգիստը—12-ին։

Հինգշաբթի, փետրվարի 3-ին, վախճանվեց շուշեցի

ԱՒԵՏԻՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆՑ

որի մասին յայտնում են նրա այրի Թագուհին, որդիք՝ Ղուկաս և Արարատ, դուստր՝ Աննա Գէորգեան, եղբայրներ՝ Ալէքսան, Միրզաջան և Աստուածատուր և եղբօրորդի՝ Թէոդորոս Խաչատրեանցները։ Ամբիծը փետրվարի 5-ին, շաբաթ, երեկոյեան 6 ժամին, յուղարկաւորութիւնը փետրվարի 6-ին, կիրակի, ժամը 10 ին, իր բնակարանից, Բէհբութեան փողոց, № 42, տուն Անտօնովի, դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին, թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։
2—4

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական տեսութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Թատրօն և երաժշտութիւն. Թիֆլիսի մէջչանների լիազօրների և ււագի ընտրութիւնների առիթով. Հայոց ներկայացումները Բագւում. Նամակ Ղրիմից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Նամակ Պարսկաստանից. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական մամուլը սկսել է զբաղվել հաշտութեան խնդրով։ Ոչ միայն մարդասէրներ և մշտական խաղաղութեան գաղափարի պաշտպաններ, այլ և քաղաքագէտները ցանկութիւն են յայտնում, որ շուտով վերականգնի խաղաղութիւնը և ազգերի միջազգային յարաբերութիւնները ստանան իրանց մշտական բնաւորութիւնը։

Պատերազմական դրութիւնը անսովոր և անախորժ դրութիւն է և եթէ հանգամանքների շնորհիւ մի որ և է տեղ պատերազմ է ծագում, անկասկած կուողների ցանկութիւնն է լինում կարելին չափ շուտով վերջացնել սկսված պատերազմը, ազատելով պետութիւնը թէ մարդկային զոհերից և թէ ուրիշ զոհաբերութիւններից։ Սակայն որքան էլ մեծ և ծանր լինի պատերազմի պատճառած զրկանքը, նա կարող է վերջ ունենալ այն ժամանակ, երբ նա բաւարարութիւն է տուել կուող կողմերին և կամ բերել է նրանց այն համոզմունքին, որ պատերազմի շարունակութիւնը օգտակար չէ կարող լինել այս կամ այն կողմի համար։

Քաղաքագիտական շրջաններում շատ են խօսում խաղաղութեան մասին, բայց չեն տալիս ծրագիրներ այն բանի, թէ ինչ հիմունքներով, ինչ պայմաններով կարելի կը լինէր խաղաղութիւն հաստատել, հաշտութիւն կայացնել։

Իսկ գլխաւոր և էական հարցը այդ պայմանների բնաւորութիւնը և բովանդակութիւնն է։

Խաղաղութեան պայմանները այնպէս պէտք է ծրագրված լինեն, որ նրանք կարողանան բաւարարութիւն տալ թէ կուող կողմերին և թէ ընդհանուր միջազգային յարաբերութիւններին, վերացնելով այն բոլոր կնճռոտ հարցերը, որոնք խանգարում են կանոնաւոր յարաբերութիւնների և կարող են առիթ ծառայել նոր բարդութիւններ առաջ գալուն։

Խաղաղութեան մասին շատ են խօսում Ամերիկայում, Անգլիայում և յետոյ Ֆրանսիայում։ Միւս երկիրներում աւելի սպասողական տրամադրութիւն է նկատվում։

Անկասկած, պատերազմական գործողութիւնները կանգ չեն առնում և նրանք ամենայն եռանդով պէտք է շարունակվեն, որովհետև կուող կողմերից ոչ մէկը չէ կարող գրաւվել խաղաղութեան մասին եղած առ այժմ դեռ տեսական դատողութիւններից և թուլացնել իր ոյժը ճակատամարտերում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Պատերազմի տարեդարձի հետ ռուսաց հասարակութեան առաջաւոր մասը նոյնպիսի տխրութեամբ յիշատակում է և մի այլ ցաւալի կորստի տարեդարձը։ Դա տաղանդաւոր հրապարակախօս Միխայլովսկու մահվան տարեդարձն է, որ լրացաւ յունվարի 28-ին։ Մի տարի առաջ «Մշակն» էլ ողբում էր ռուսաց մտքի այդ փայլուն ներկայացուցչի, համամարդկային գաղափարների այդ տոկուն, երկաթէ զինուորի մահը։ Ռուսաց մամուլի լաւագոյն ներկայացուցիչները այժմ հրացմունքի, երկրպագութեան ցոյցերով են մեծարում Միխայլովսկու մահվան տարեդարձը։ Դրանց մէջ ամենից շատ աչքի է ընկնում «Наши Дни» լրագիրը, որ յունվարի 28 ի համարում նուիրել է հանգուցեալին իր ամբողջ առաջին երեսը։ Այդտեղ մենք կարդում ենք մի շարք գեղեցիկ, կրակոտ յօդուածներ, որոնք սաստիկ յուզում են ընթերցողի սիրտը և լցնում են նրա մէջ անսահման յարգանք, երախտագիտութեան վառ զգացմունք դէպի հանգուցեալ առաջաւոր մարտնչողի գեղեցիկ յիշատակը։ Մենք շատ անգամ ենք կրկնել այս էջերում. մարդկութեան փայլուն գաղափարների, անմահ իդէալների տաղանդաւոր ներկայացուցիչները միայն իրանց ազգին, իրանց հողին չեն պատկանում. նրանք լուսատու փարոսներ են ամեն տեղ, ուր կայ աշխատող, երջանկութեան ձգտող մարդկութիւն։ Մեծ օրինակները, աշխարհի որ կողմում էլ երևան գան նրանք, միշտ պիտի սիրելի լինեն մեզ պէս մի խեղճ, փոքրիկ ազգին, որին չէ տրւած մեծ, համաշխարհային օրինակներ ծնելու բախտը։ Մենք միշտ պէտք է աշակերտենք այն ամենին, ինչ լաւ է, ինչ մեծ ու վեհ է համաշխարհային քաղաքակրթութեան և լուսաւորութեան մէջ։ Ուստի մենք չենք կարող խուլ մնալ դէպի այն անկեղծ, գեղեցիկ, յուզիչ ձայները, որոնք այսօր գալիս են վերանորոգելու հասարակութեան յիշողութեան մէջ թէ ինչ էր հանգուցեալ գործիչը։

«Թմբուկ չէր խփում չփռթված գնդի առաջ, երբ մենք թաղում էինք մեր առաջնորդողին»։ Խփում էին վշտով և յուզմունքով լցված մեր սրտերը, երբ թաղում էինք ռուսաց գրականութեան մեր առաջնորդին, Նիկոլայ Կոնստանտինովիչ Միխայլովսկուն... Մենք թաղում էինք երիտասարդ Ռուսաստանի քաղաքական խոշոր գործիչին, այն Ռուսաստանի, որ սնանկացած Սեվաստոպոլի փլատակների տակ ծնվեց, շնորհիւ ռուսաց դիմադրական մտքի անդադար սերմնացանութեան։ Մենք յուղարկաւորում էինք դիակը մի անխոնջ աշխատաւորի, որ 42 տարի անխորտակելի, երկաթէ եռանդով տքնել էր նոյն դիմադիր հասարակական մտքի առաջաւոր ռազմական դիրքերում։

Եթէ ինտելիգենցիան մի հրաշալի ծաղիկ է,—գրում է մի այլ աշխատակից—Միխայլովսկին այդ ծաղկի լաւագոյն, փայլուն, անմեռ թերթերից մէկն էր։ Այդ թերթի գեղեցկութիւնը ամեն մի վէճից դուրս է և արդարացնում է այս փարթամ անունը. որ տալիս են ծաղկին եւրոպացիները։ Շատ չունէինք մենք այդպիսի թերթեր։ Աւելի քիչ էին այնպիսիները, որոնք, Միխայլովսկու պէս, միացրած լինէին մտքի ստեղծագործութիւնը ամենայայն կրթութեան հետ և որոնք նրա չափ մօտիկ լինէին գործնական կեանքին, նրա բոլոր վշտերին և ուրախութիւններին։ Միխայլովսկին իր ամբողջ կեանքում ուսուցիչ էր։ Ոչ մի րոպէ չէր յոգնում նրա գրիչը։

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Դերասանուհի Վարդուհու բեմական գործունէութեան 25-ամեակի տօնելը բեմի վրա.—Հայկական երեկոյթը Քիշնեվում.—Ներկայացումներ Ախալքաղաքում)

I

Մենք յայտնել էինք դերասանուհու տիկին Վարդուհու բեմական գործունէութեան քսանհինգամեայ յօբելեանի մասին։ Յօբելեանի կատարումը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի, փետրվարի 3-ին, Թիֆլիսի արտիստական ընկերութեան թատրօնում։

Յօբելեանական ներկայացման համար ընտրված էին մի քանի պիեսներ, որոնց մէջ Վարդուհին կատարում էր զանազան տեսակի դերեր։ Նախ տրվեց Մօլիէրի «Տարտիւֆ» կօմեդիայի երկրորդ գործողութիւնը, յետոյ Օստրօվսկու «Արդիւնաւոր պաշտօն» կօմեդիայի չորրորդ գործողութիւնը և վերջապէս Սունդուկեանի «Պէպօ» կօմեդիայի երրորդ գործողութիւնը։

Մենք այս անգամ չենք խօսի դերասանների խաղի մասին։ Յօբելեարի ընկերները աշխատել էին իրանց կողմից ամեն ջանք գործ դնել նպաստելու ներկայացման աջողութեանը և յօբելեանական երեկոյթի հանդիսաւորութեանը։ Հասարակութիւնը ընդունեց յօբելեար տիկնոջը երկարատև ծափահարութիւններով։ Ներկայացումը ընդհանրապէս նպաստաւոր տրամադրութիւն թողեց հանդիսականների վրա։

Թատրօնը առատ լուսաւորված էր էլեկտրականութեամբ։ Յօբելեարի պատուին ներկայացման ծրագրի վրա տպված էր նրա լուսանկարը և զետեղված էր մի համառօտ կենսագրութիւն։ Մենք նպատակայարմար ենք համարում առաջ բերել այդ կենսագրութիւնից հետևեալը։

«Տիկին Վարդուհին, որի բեմական գործունէութեան 25-ամեակը լրացաւ անցեալ տարվայ սեպտեմբերին, ծնվել է 1862 թ. օգոստոսի 15-ին Թիֆլիսում։ Վեց տարեկան հասակում ծնողները տալիս են նրան օր. Աշխէն Դօլգեանի տարրական ուսումնարանը գրագիտութիւն սովորելու, իսկ յետոյ այնտեղից նա անցնում է պ. Ստեփանէի Մարխամեան օրիորդական դպրոցը, ուր երթեւկում է միայն երկու տարի, որովհետև փոքրիկ օրիորդի ծնողների սուղ միջոցները արգելք են լինում նրան իր ուսումը շարունակելու։

Օր. Աննան (տ. Վարդուհու իսկական անունը) 16 տարեկան էր, երբ մի քանի թատերասէրներ, տեսնելով նրա աչքի ընկնող ընդունակութիւնները, մի քանի անգամ առաջարկում են նրան նուիրել իրան բեմին. բայց թէ օրիորդը և թէ նրա ծնողները բացէ ի բաց մերժում են այդ առաջարկութիւնը, անպատուաբեր համարելով դերասանուհու կոչումը։ Վերջապէս մի բարեմիտ անձնաւորութեան աջողում է համոզել օրիորդի հօրը ընդունել թատրօնասէրների առաջարկութիւնը։ Եւ այդ օրվանից օրիորդ Աննան դառնում է դերասանուհի Վարդուհի անունով։

1879 թ. սեպտեմբերի 3-ն է։ Արքունական թատրօնում տրվում է «Սէր առանց համարձան» պիէսը, որի մէջ օր. Վարդուհուն տուել էին աղախնու աննշան դերը։ Թատրօնը ծայրէ ի ծայր լիքն է ընտիր հասարակութեամբ, տիրում է խորին լռութիւն, ամենքը անհամբեր սպասում են Կ. Պօլսից եկած հիւրերին (օր. օր. Աստղիկ, Սիրանոյշ, պ. Ադամեան)։ Դողդողալով մտնում է աղախինը նամակը ձեռին և երկու տող անգիր արած նախադասութիւնը արտասանելով, յանձնում է նամակը ու դուրս գնում։ Ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձնում նորընծայ դերասանուհու վրա։ Բայց վերջում պ. Ջմշկեանից ստանում է նա իր բաժին գովեստը և այդ բանից խրախուսված, անխոնջ ձգտում է թւում նրան նոր պաշտօնը։

Ահա այդ օրվանից տաղանդաւոր դերասանուհին շարունակ մասնակցել է հայկական ներկայացումներին թէ Թիֆլիսի և թէ Բագուի բեմերի վրա։ Նա հանգուցեալ Ադամեանի հետ ճանապարհորդելով հիւսիսային Կովկասում մասնակցել է նրա ներկայացումներին հայաբնակ քաղաքներում, այնպէս որ Մօզդոկի, Արմաւիրի, Պետիգօրսկու, Վլադիկավկազի հայ հասարակութիւնը նոյնպէս ծանօթ է տ. Վարդուհու խաղի հետ։ Բացի դրանից նա շատ անգամ ձրիաբար մասնակցել է զանազան բարեգործական նպատակով տրված ներկայացումներին, այլև էժանագին ժողովրդական ներկայացումներին թէ Աւճալեան և թէ Հաւլաբարի (պ. Արաքսեանի) բեմերի վրա։

Բարեխիղճ դերասանուհու գլուխ գործոց դերերը, որոնց նմանը դեռ չէ տեսել հայ հասարակութիւնը, են. «Շուշան», «Խանում» և «Խախօ» և այլն»։

Ներկայացումը վերջանալուց յետոյ տեղի ունեցաւ յօբելեանի կատարումը։

Բացվեց բեմը։ Յօբելեան կազմակերպող յանձնաժողովի անդամները, հայ դրամատիկական ընկերութեան վարչութեան անդամները, մի քանի պատգամաւորութիւններ և վերջապէս հայոց դերասանները կանգնած էին պլասկներով և սպասում յօբելեար տիկնոջ, որը բեմ եկաւ դերասան Տէր-Դաւթեանի առաջնորդութեամբ։ Հանդիսականները և պատգամաւորութիւնները ողջունեցին յօբելեարին երկարատև ծափահարութիւններով։

Շնորհաւորութիւններ սկսվեցին յօբելեանական մասնաժողովի կողմից։ Մասնաժողովի ներկայացուցիչ տիկին Մամուլեան խօսեց մի ճառ, ցոյց տալով տիկին Վարդուհու արժանաւորութիւնները։ Այնուհետև խօսեցին ներկայացուցիչներ վրաց դերասաններից և վրաց դրամատիկական ընկերութեան կողմից, դրամատուրգ Գ. Սունդուկեան, ներկայացուցիչներ Թիֆլիսի Ժողովարանի սիրողների, Բագուի դրամատիկական խմբի կողմից, դերասանուհի տիկին Մայսուրեան, Միլօվի առևտրական տան կողմից, դերասանական խումբը, դրամատիկական ընկերութիւնը, պ. Միրաքեան և ուրիշներ։

Բացի այդ կարդացվեցին հեռագիրներ ստացված զանազան տեղերից։

Յօբելեարը ստացաւ բազմաթիւ պսակներ, ուղերձներ և ընծաներ։

Վերջում խօսեց յօբելեար տիկինը յայտնելով իր շնորհակալութիւնը թէ հասարակութեան, թէ պատգամաւորներին և թէ իր ընկերներին։

Սիրող

II

Քիշինեվից պ. Ար—թօն գրում է մեզ յունվարի 21-ին. «Պատահաբար Քիշինեվ գտնվելով, երէկ, յունվարի 20-ին, ներկայ եղայ այստեղ այսպէս անուանված «Հայկական երեկոյթի»։ Ամենից առաջ տեղական ռուսաց դրամայի անտրպրենեօր Պետրոսեանի խումբը խաղաց «Դպրոցական դոյգ» վօդևիլը. դա այսպէս ասած երեկոյթի հիմնաքարն էր։ Այնուհետև սկսվեցին երգեր ու ոտանաւորների ըն-

թերցումը։ Երգչուհի Վիկոլօվան երգեց բաւականին աջող կերպով զանազան օպերաներից մի քանի արիաներ։ Պետրոսեանի խմբի դերասանները կարդացին ռուսերէն լեզուով մի քանի ոտանաւորներ։ Նրանցից մէկը՝ հայազգի պ. Բրամինը երգեց ոգևորութեամբ և զգացմունքով «Կռունկ» և «Ո՞հ ինչ անուշ» երգերը։

Վերին աստիճանի հաճելի տպաւորութիւն թողեց գիմնազիստներից կազմված երգեցիկ խումբը, որը երգեց մի քանի ազգային և ժողովրդական երգեր, և որոնք ինչ ասել կուզէ, ծիծաղի միայն արժանացան տեղացիների կողմից, այն տեղացիների, որոնց երաժշտական ճաշակը զարգացրել են զանազան Բրամինները իրանց «սքանչելի» արիաներով ու ռոմանսներով, արիաներ՝ որոնց աւելի շնորհքով թերևս կերգէին օպերային թատրոնների դռնապանները... Այո՛, դժբաղդաբար, քիշնեվցիները խուսափում են այն ամենից, ինչ որ ազգային է։ Նրանք չեն հասկանում. ինչ որ ես քանիցս գրել եմ Օդեսայի հայերի մասին, այժմ համարձակ կարող եմ ասել ընդհանրապէս Բեսարաբիայի հայութեան մասին։ Ոչ լեզու, ոչ պատմութիւն, ոչ ազգային ծէսեր, սովորութիւններ, ինքնուրոյնութեան ոչ մի նշոյլ. դրանք բոլորը խորթ են այս... «կօսմօպօլիտների» համար։

Երեկոյթի էութիւնը եւրօպական պարերն էին, որոնցով ներկայ եղող հայերը գոնէ մխիթարվեցին և ինչ ասել կուզէ, պարելով լուսացրին»...

III

Մեզ մօտ, Ախալքալաքում, մի տարուց աւելի է, որ այստեղի եկեղեցին առանց խմբապետի է մնացել և այդպիսով հասարակութիւնը զրկված էր լսելու եկեղեցական կարգին արարողութիւն, բայց ահա մի քանի կիրակի է, որ մենք արժանանում ենք լսելու քառաձայն երգեցողութիւն. երգում է մի խումբ, բաղկացած գիմնազիստներից և գիմնազիստուհիներից և այդ շնորհիւ Թ. քահանայ Աստվածեանի և խմբի ղեկավար գիմնազիստ Վ. Աղամեանի, որոնք կարողացան կարճ միջոցում երգեցիկ խումբ պատրաստել։ Ուրախալին այն է, որ երգիչները եռանդուն կերպով են կպել գործին։ Ցանկալի է, որ այդ եռանդը չը սառչէ, իսկ ծնողներն էլ արգելք չը հանեն նրանց առաջ։

Վերջին ժամանակներս տեղիս թատերասէրները սկսել են ամիսը մի ներկայացում տալ և բաւականին աջող էլ անցնում են ներկայացումները։ Վերջերս խաղացին «Թուղթ խաղացողի կեանքը», «Սամուէլ» և «Պարեզի աղքատները»։ Կարելի է ասել, որ հասարակութիւնը գոհ սրտով է հեռանում և առաջվայ նման չէ զլանում իր կօպէկները տոմսակ գնելու. նա սկսել է մի տեսակ պահանջ զգալ ներկայացումների, իսկ սիրողները սիրողուհիների հետ միասին չեն զլանում իրանց ազատ ժամերը նուիրել ներկայացումներին և այդպիսով, բարոյական զուարճութիւն պատճառել յաճախողներին։

Սիրողների մէջ մի լաւ միտք է յղացել—նրանք մտադիր են թատերասէրների խումբն աւելի լաւ կազմակերպել և ներկայացումներ աւելի յաճախ տալ, գլխաւորապէս մատչելի գներով, որպէս զի բանւոր դասակարգն էլ միջոց ունենայ ներկայացումներին յաճախել։

Ստ. Ստ.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԵՇՉԱՆՆԵՐԻ ԼԻԱԶՕՐՆԵՐԻ ԵՒ ԱՒԱԳԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ինչպէս լրագրական յայտարարութիւններից յայտնի է, շուտով կայանալու են առաջիկայ եռամեակի համար մեշչանների լիազօրների և աւագի ընտրութիւնները։

Ինչպէս յայտնի է, մեշչանները Ռուսաստանում կազմում են առանձին դասակարգ, որը կառավարվում է որոշ օրէնքներով։ Վերջիններս մեշչաններին ընդարձակ իրաւունքներ են տալիս նրանց գործունէութեան վերաբերմամբ։ Իրաւունքի տեսակէտից մեշչանների վարչութիւնը մի քանի դէպքերում աւելի արտօնութիւն ունի, քան թէ քաղաքային վարչութիւնը։ Համաձայն օրէնքի մեշչանները իրաւունք ունեն ընտրել իրանց համար աւագ և լիազօրներ, որոշել հարկերի չափը ըստ կարողութեան, բաց անել դպրոցներ իրանց դասակարգի որդկերանց համար, հսկել որբերի գոյքերի վրա, բաց անել հիւանդանոցներ, արհեստանոցներ, հեռացնել իրանց միջից վնասակար և արատաւոր մարդկանց, և այլն և այլն. մէկ խօսքով խորհել այն բոլոր բաների մասին, որոնք վերաբերում են իրանց բարեկարգութեան, վերաբերում լինեն դրանք նրանց մտաւորին, բարոյականին, թէ անտեսականին։ Սակայն մի հարց, արդեօք օգտվել են իրանց այդ իրաւունքներից։ Բաւ լիցի, ոչ։ Գոնէ այդ եզրակացութեան ենք գալիս, երբ մի հայեացք ենք գցում մեշչանների վարչութեան մինչև վերջի տարիս գործունէութեան վրա։ Ի՞նչ էր ներկայացնում իրանից այդ մեշչանների վարչութիւն կոչված հիմնարկութիւնը և ի՞նչումն էր արտայայտվում նրանց գործունէութիւնը։ Դա մի ողորմելի, ամենքից մոռացված և արհամարված հիմնարկութիւն էր, իրանց ողորմելի և պստլիկ գործունէութեամբ, որից խորշում էր ամեն մի ինտելիգենտ։ Արտաքուստ և ներքուստ այդ հիմնարկութիւնը նմանվում էր հեռու անցեալի գիւղական դատարանների, նրանց ներքին բոլոր պակասութիւններով։ Ամեն ինչ այդտեղ կատարվում էր տանաւարի, խաթրի համար. չը կային որոշ կարգ ու կանոն, դիսցիպլինա, բացակայում էր օրէնքների ճիշդ գործադրութիւնը, թագաւորում էր այնտեղ ընդարձակ կերպով կաշառակերութիւնը, յափշտակում գողանում էին ձեռքերը ընկածները, նոյն իսկ գողացել են աւագի պաշտօնական շղթան. շինութիւնը ինքը կրում էր հնութեան դրոշմը, շատ գործեր կատարվում էին նախասենեակում քչփչալով, հարկերը հաւաքում էին փողոցներում, բազարներում, հրապարակներում և այլ տեղերում. գործունէութիւնը չնչին էր, այնպէս որ ոչ աչքի էր ընկնում և ոչ էլ գրաւում հասարակութեան և գլխաւորապէս ուղղված էր անցագիրներ տալու. կարծես թէ մեշչանները էլ ուրիշ ցաւ չունէին և այլն։ Մէկ խօսքով նկատելի էր խելօք, ինտելիգենտ և գործունեայ կառավարչի բացակայութիւնը։ Եւ այս ամենը կատարվում էր Թիֆլիսում, Կովկասի մայրաքաղաքում, ուր մեշչանների թիւը հաշւում են մինչև 80,000 հոգի։ Եւ այս ահագին թւով քաղաքացիների բաղդը մինչև այժմ յանձնված էր իրանց անունը հազիւ ստորագրող աւագներին և լիազօրներին։ Սրանից կարող էք երևակայել, թէ ինչ ողորմելի դասակարգ է ներկայացնում իրանից այդ մեշչաններ կոչված դասակարգը։ Մենք դեռ գանգատվում էլ ենք, որ գաւառներում կեանքը մեռած է, հասարակական գործերը բարձի են թողված և ասպարէզը յանձնված մութ մարդկանց, մինչդեռ մեր աչքի առաջ մի 80,000-ի չափ հասարակութիւն մատնված է մեռելութեան և անտարբերութեան։ Սակայն ո՞վ է մեղաւոր այս տխրալի վիճակին։ Երիտասարդութիւնը, կասենք մենք։ Ինչո՞ւ չը պիտի նա ակտիվ դեր կատարէ, որ այդ տեսակ երևոյթներ տեղի չունենան։ Եւ քանի որ նա, ինտելիգենցիան, իրան հեռու կը պահի հասարակական գործերից, միշտ այդ տեսակ դրութիւնից կօգտվեն պղտոր ջրում ձուկ որսողները և տուժողը այս դէպքում կը լինի մեշչանների դասակարգը։

Սակայն վերջի տարին մեշչանների վարչութիւնը զգալի կերպով ենթարկված է փոփոխութեան և սկսել է ցոյց տալ կենդանութեան նշան։ Փոփոխութիւնը նշմարելի է հէնց արտաքինից։ Հիմնարկութիւնը զետեղված է նախկին հնութեան դրոշմը կրող բնակարանի փոխարէն նոր և մաքուր շինութեան մէջ. բնակարանը կահաւորված է և առհասարակ դրված է պատշաճաւոր դրութեան մէջ, այնպէս որ մտնողը յարգանքով է վերաբերվում դէպի հիմնարկութիւնը, մի բան, որը առաջները բացակայում էր. կարգապահութիւնը ներկայումս օրինակելի է։ Իւրաքանչիւր ծառայողի պարապմունքը որոշված, հարկերը ժողովում են օրինական ճանապարհով, ապառիկների և հարկերի համար ուղարկվում են յայտարարութիւններ և հրաւիրում վարչութեան շինութիւնը վճարելու, որոշված է մօտիկ ապագայում բաց անել իրանց դասակարգի 200 մանուկների համար դպրոց, յատկացնելով դրա համար 5000 րուբլի, դրամարկղում նկատելի է մինուսի փոխարէն պլիւս, այնպէս որ մտածում են արդէն սեփական շինութիւն ունենալու մասին և ի վերջոյ մի կարեւոր հիմնական բան է ձեռք բերված այս տարի, որը այսուհետև պիտի ազդի ամբողջ մեշչանների գործունէութեան վրա. դա ոստիկանութեան ձեռքից լիազօրների ընտրութեան իրաւունքի յետ ստանալն է, որը օրէնքով պատկանում էր մեշչաններին, սակայն մեշչանների աւագի թուլութեան, թէ անգիտութեան պատճառով ոստիկանութիւնը իրան էր վերապահել և գործում էր ըստ իր հայեցողութեան։ Մեղանչած չենք լինիլ ճշմարտութեան դէմ, եթէ ասենք, որ այս ամենը կատարված է վերջի տարիս և այն էլ միմիայն շնորհիւ ներկայ աւագի տեղապահի։ Սակայն այս տեսակ գործունէութիւնը և ընդունված կարգ ու կանոնը ձեռնտու չը լինելով մի քանիսներին, որովհետև անկարող են այլ ևս իրա՛նց բաները դրստել, սկսել են ընտրութիւնների նախընթաց օրը քունջ ու պուճախներում քարեր շպրտել ներկայ աւագի տեղապահի գործունէութեան վրա, բամբասելով, մինչև անգամ դիտաւորված կերպով ծուռ մեկնելով մինչև այժմ արածները միամիտներին մոլորեցնելու նպատակով. ի նկատի ունենալով այդ հանգամանքը, հարկաւոր ենք համարում այժմեանից այդ տեսակներին զգուշացնել։

Որպէս զի մեզ չը մեղադրեն կողմնապահութեան մէջ, մենք ընտրողներին հրաւիրում ենք թէ մեր և թէ ուրիշից լսածները ստուգել տեղն ու տեղը, մտնելով վարչութեան հիմնարկութիւնը և հարցնելով լսածների մասին։

Ի վերջոյ հրաւիրում ենք լրջամիտ երիտասարդութեան վերջապէս թօթափել իրանից անտարբերութիւնը և մասնակցել ընտրութիւններին և այնպիսի լիազօրներ և աւագ, որոնք իսկական պաշտպաններ կը լինեն իրանց շահերի։

Համակրող

29 յունվարի

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱԳՒՈՒՄ

(Նամակ Բագուից)

Յունվարի 25-ին ի նպաստ Վրոյրի ներկայացվեց Էրկման-Շատրիանի «Ֆրից բարեկամը», կոմեդիա 3 արարուածով, թարգմ. Մ. Նաւասարդեանի։ Այդ կոմեդիայի մէջ Էրկման-Շատրիան այն միտքն է արծարծում, որ ֆրանսիական ժողովուրդը սպառ կանհետանայ երկրագնդի երեսից, եթէ ֆրանսիացիք շարունակեն, ինչպէս արդէն նկատվում է, ամուրի մնալ և չը համարեն ամեն մէկը իրանց համար սուրբ պարտականութիւն պսակվել, ընտանիքի տէր լինել և տալ նոր մատաղ սերունդ։ Ֆրից Քոբուսը (Պետրոսեան) մի հարուստ կալուածատէր է, որը վարում է ամուրի կեանք և իրան շատ երջանիկ է զգում իր բարեկամների, իրան նման ամուրի մարդկանց,—Հանըզօ (Բերոյեան) և Ֆրիդերիկ (Աւետեան) շրջանում։ Ֆրիցի տան բարեկամն է նմանապէս և հրէայ ռաբբի Դաւիթ Զիխխել (Վրոյր), որը զբաղված է բարեգործութիւնով և նրանով, որ աշխատում է միշտ մի որ և է մէկին պսակել։ Ֆրից ունի մի կապալառու Խրիստել (Ստեփանեան), որի Սիւզել (Քնարիկ) աղջիկը Ֆրիցի կալուածքում վարում է մի պարզ գիւղական կեանք լի ամենօրեայ գիւղական տնտեսական աշխատանքով։ Ռաբբի Զիխխել շարունակ կշտամբում է Ֆրիցին և միւս նրա ամուրի ընկերներին—Հանըզօ և Ֆրեդերիկին, որ նրանք վարում են ամուրի կեանք, ուշադրութիւն են դարձնում իրանց սեղանի ուտելիքի և խմելիքի վրա և էլ ուրիշ ոչ մի բան նրանց չէ հետաքրքրում։ Բայց չէ՞ որ նրանք պէտք է պսակվեն և զաւակներ ունենան։ Ինչո՞ւ այդ բանի մասին չեն մտածում։ Ֆրիցը և իր բարեկամները ծիծաղում են ռաբբի Դաւիթի խօսքերի վրա և ասում, որ իրանք միշտ ամուրի են մնալու և որ եր ջանկութիւնը ամուրի կեանք վարելումն է։ Ռաբբի Դաւիթը բարկացած բացատրում է նրանց, որ այդ մի յանցանք է հայրենիքի առաջ, որ ամեն մի ազնիւ և հայրենասէր ֆրանսիացու պարտքն է պսակվել և տալ սերունդ։ Եւ Դաւիթը շարունակ հրաւիրում է Ֆրիցին պսակվել։ Ֆրիցը ձանձրանալով Դաւիթի ամենօրեայ խօսակցութիւնից, ճանապարհվում է դէպի իր կալուածքը Խրիստելի մօտ և ահա նա այստեղ ամեն օր տեսնելով Սիւզելին սիրահարվում է նրա վրա։ Գալիս են կալուածքը և Դաւիթը և Ֆրիցի բարեկամները և Դաւիթը ասում է Ֆրիցին, որ նա գրաւ է գալիս, որ Ֆրիցը անպատճառ կամուսնանայ Սիւզէլի հետ։ Ֆրիցը չէ կամենում, որ իմանան իր թուլութիւնը, որ ինքը սիրում է Սիւզէլին, և փախչում է վերադառնում քաղաք իր տունը։ Ռաբբի Դաւիթը հետևում է նրան և մի օր խորամանկութեամբ ասում է, որ ինքը Սիւզէլի համար արդէն մի փեսացու է գտել և խնդրում է Ֆրիցից, որ սա իր հաւանութիւնն էլ տայ իբրև կալուածատէր, որովհետև Սիւզէլի ապագայ ամուսինը պէտք է փոխարինէ Սիւզէլի հօր Խրիստելին Ֆրիցի կալուածքում։ Այստեղ վերջապէս Ֆրիցը խոստովանում է, որ ինքն է սիրում Սիւզէլին և պէտք է պսակվի նրա հետ։ Այդպէս էլ կատարվում է և ռաբբի Դաւիթը տանում է իր գրաւը։

Ներկայացումը անցաւ շատ աջող։ Վրոյրը աննման էր ռաբբի Դաւիթի դերում և արժանացաւ երկար ծափահարութիւնների և մի քանի ընծաներ նրան մատուցին։ Նմանապէս շատ լաւ էին իրանց դերերում Պետրոսեան և օր. Քնարիկ։ Նրանց խաղը պատճառում էր մեծ էսթէթիքական հաճոյք։ Միւս դերակատարները իրանց տեղն էին։ Ժողովուրդ շատ կար։

Արշ. Առաքելեան

ՆԱՄԱԿ ՂՐԻՄԻՑ

Յունվարի 28-ին

Ղրիմի հայաբնակ քաղաքներից միայն երկուսում հայերէն ներկայացումներ են տրվում։ Մինչդեռ Եւպատորիայում այդ ներկայացումներն սկիզբ են առել դպրոցի հաստատուելուց (1892), Սիմֆերոպօլում վաղուց ի վեր սովորութիւն է եղել տարեկան մի-երկու ներկայացում տալ։

Սիմֆերոպօլում երկար տարիներ ուսուցչութիւն է արել այժմ հանգուցեալ պ. Մ. Պապիեանը, որը հետզհետէ թարգմանել է Մօլիէրի և Օստրովսկու մի քանի պիեսները, թարգմանութեան լեզու առնելով Ղրիմի բարբառը։

Եւ որովհետև տեղացի ազգայինները, իրանց զարգացման համեմատ, թատրօնը համարել են միմիայն զուարճութեան տեղ,—թարգմանիչը զոռ է տվել ամենաթունդ, չեմ ուզում ասել փողոցային՝ դարձուածներին ու ամենածիծաղաշարժ ասացուածներին։ Պէտք է խոստովանվել՝ նպատակին հասել է. ներկայացման ամբողջ ընթացքում ծիծաղ է, որ լսվում է դահլիճում։ Թարգմանիչը, ույժ առած այդ աջողութիւններից, վար չի ձգել իր գրիչը և տարիների ընթացքում տուել է բազմաթիւ թարգմանութիւններ, պէտք է ասել, շատ վատ։

Երբ մի որ և է հեղինակ համակերպվում է հասարակութեան մինչև այն աստիճան, որ սկսում է շողոքորթել նրան, շոյելով նրա ճաշակն ու ձգտումները,—ստացվում է մի շատ տգեղ ու նողկալի պատկեր։ Մ. Պապիեանը կանգ չի առել ոչ մի բանի առաջ. նա աղաւաղել է ահագին ու մեծ թւով պարբերութիւններ իր թարգմանութիւնների մէջ. աւելացրել է իր կողմից, կրճատել ըստ իր բարեհայեցողութեան և... հաւատացրել, թէ սա ֆրանսիացի հռչակաւոր գրող Մօլիէրի պիեսան է, սա էլ Օստրովսկու, նոյնքան հռչակաւոր դրամատուրգի, երկն է։

Եւ Սիմֆերոպօլում ամբողջ 20—25, գուցէ և աւելի տարի ծիծաղել են։

Ծիծաղ էլ կայ, ծիծաղ էլ։ Յ. Պարոնեանի գրուածների յարուցած ծիծաղը չէ այն, որ լսուել է Սիմֆերոպօլում. մի ծիծաղ, որը՝ բժիշկների ասելով՝ նպաստում է մարսողութեանը միայն... դա դեռ ցաւի կէսն է. չը գիտեմ ինչ ինչ պատճառներով մի և նոյն պիեսան ներկայացրել են 3—4—5 անգամ։

Ղրիմի օտարացած հայ հասարակութիւնը, ասես, դրանով մի աւելորդ անգամ ուզում է ընդգծել իր անտարբերութիւնը դէպի իր մայրենի գրականութիւնը։ Հայկական գրականութիւնը տարէցտարի հարստանում է նորանոր պիեսներով, որոնք խօսակցութեան ու քննադատութեան առարկայ են դառնում, արտայայտած լինելով իրանց մէջ մեր կեանքի որոշ կողմերը,—իսկ Ղրիմցի հայերը խորշում են ոչ միայն այդ գրականութիւնից, այլ և կեանքից։

Հաթ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունվարի 27-ին հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկօվը մինիստրութեան շէնքում ընդունեց Պետերբուրգ—Վարշավայի երկաթուղու բանւորների պատգամաւորութիւնը։ Իշխանը բանւորներին խորհուրդ է տուել աշխատել և խոստացել է անել այն ամենը, ինչ որ հնարաւոր է։ (Р. В.)

«Р. В» լրագրին հաղորդում են Պետերբուրգից, որ ս. սինօդի աւագ պրօկուրօր Կ. Պ. Պօբեդօնօսցեվի առողջութիւնը զգալի կերպով վատացել է. բժիշկները խորհուրդ են տուել, որ նա երկար ժամանակ հեռու մնայ որ և է գործին մասնակցելուց։

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպագրել հետևեալ հաշիւը յօգուտ նոյն ընկերութեան տուած երեկոյթի—Concert Prome-

nade, որ տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի Ժողովարանում դեկտեմբերի 19 ին, 1904 թւին։ Մուտք՝—Մուտքի տոմսերից—1555 ր. 60 կ., պրեմիաներից՝ 250 ր., բուֆէտից՝ 213 ր. 70 կոպ., ընդամենը 2019 րուբլի 30 կոպէկ։ Ծախք՝—Ժողովարանին վարձ—200 ր., մարկաներ—90 ր., ծաղկեայ փնջեր—43 ր. 50 կ., լրագիրներին յայտարարութիւնների համար—27 ր. 50 կ., երաժիշտներին—27 ր., ծառաներին—26 ր., ցրւիչին—12 ր., Նուագահանդէսի ծախս—83 ր. 65 կ., մանր ծախս 5 ր. 10 կ., ընդամենը 514 ր. 75 կոպ.։ Զուտ արդիւնք մնաց 1504 ր. 55 կ.։ Ստանալիք կայ դարձեալ 147 տոմսակի համար—323 ր. 40 կոպէկ։ Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը երեկոյթին մասնակցող դերասաններին և սիրողներին, բուֆէտի մօտ ծախս անող տիկիններին և օրիորդներին, «Մշակի» խմբագրութեան՝ յայտարարութիւնը ձրի տպագրելու համար, «Լիստոկի» և «Տարազի» խմբագրութիւններին՝ զիջումի համար, նմանապէս պրէմիա ուղարկողներին և այն բոլոր անձանց, որոնք իրանց ներկայութեամբ նպաստեցին երեկոյթի նիւթական աջողութեանը»։

—

Փոստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութիւնը մշակում է մի նոր ձևի նամակի բլանկ։ Այդ նոր նամակաթղթի գինն արդէն վճարված է լինելու առաջուց։ Ով որ ստանայ այդ նամակը, կարող է նրա հետ կցված բլանկի վրա հեռագիր գրել և խփել տալ ձրի, որովհետև արդէն նամակ ուղարկողը վճարել է հեռագրի գինը։

—

Գեղարուեստների ակադեմիային կից եղած գեղարուեստական բարձրագոյն դպրոցի ուսանող-ուսանողուհիներից միայն 60 հոգի խնդիր էին տուել վերսկսել պարապմունքները փետրվարի 1-ին, այն ինչ բոլոր սաների թիւը 300-ից աւելի է։ Մնացած աշակերտների մեծամասնութիւնը ակադեմիայի վարչութեանը խնդրամատոյց է եղել, որ Թոյլատրվի դպրոցի դահլիճներում ժողովներ անել և քննել հասարակական կեանքին ու դպրոցում դասերը դադարեցնելուն վերաբերող մի քանի հարցեր։ Ակադեմիական խորհուրդը հնարաւոր չը համարեց կատարել ուսանողների այդ խնդիրը։ (Н. Д.)

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ կառավարութեան կարգադրութեամբ՝ այն բոլոր հիւանդանոցները, որոնց մէջ կան յունվարի 9—12 ի դէպքերի ժամանակ վիրաւորվածներ, պէտք է մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեն վիրաւորված բոլոր անձերի մասին։ Ցուցակներում պէտք է նշանակված լինեն անունը, ազգանունը, հայրանունը, հասցէն, կոչումը, պարապմունքը, հասակը, ընտանեկան դրութիւնը, ստացած օրավարձը, ստացած վէրքի որպիսութիւնը և վիրաւորի առողջական վիճակը։ Այդ տեղեկութիւնները պէտք է հաւաքվեն գեներալ նահանգապետի դիւանում, որպէս զի աչքի առաջ անցնվեն Թագաւոր Կայսրի նուիրած 50,000 ր. գումարը բաժանելու ժամանակ։ (Н. Д.)

—

Համաձայն ֆինանսների մինիստր Վ. Ն. Կոկովցեվի առաջարկի՝ Պետերբուրգի գործարանատէրերը յունվարի 27—28-ին ժողով են արել և քննութեան ենթարկել բանւորների պահանջներին բաւարարութիւն տալու հարցը։ Մեքանիքական արդիւնագործութեան ներկայացուցիչ մի խումբ գործարանատէրեր, երկար վիճաբանութիւններից յետոյ՝ ձայների մեծամասնութեամբ յունվարի 27 ին եկան այն եզրակացութեան, որ 8 ժամվայ բանւորական օր որոշելն անհնար է գործարանատէրերի մասնաւոր համաձայնութիւնով իրագործել. դա հնարաւոր է միայն պետական օրէնսդրական կարգով։—Բանւորների ներկայացուցիչների հաւասարազօր ձայնով մասնակցելը արտադրված արդիւնքների արժէքները որոշելու հարցում՝ կը նշանակէ կործանում բոլոր գործարանատէրերի։ Իսկ բանւորների ներկայացուցիչների հաւասար ձայնի իրաւունքով մասնակցութիւնը գործարանի վարչութեան մէջ բանւոր արձակելու և վարձելու գործում՝ էապէս կը զրկէր վարչութեանը բանւորներ վարձելու և ընտրելու ազատութիւնից։ Այդ բոլոր հարցերին բացասաբար պատասխանելով, գործարանատէրերը անհրաժեշտ համարեցին գործարաններում մշտապէս աշխատող հասարակ մշակների օրավարձը 50—70 կոպէկից բարձրացնել 80 կոպէկի, իսկ օրավարձով բանողներինը կը մնայ առաջվայ նման—փոխադարձ համաձայնութեամբ։ Որոշված ժամերից աւել աշխատանքի համար անհրաժեշտ դատվեց վճարել $1\frac{1}{2}$ անգամ աւելի։ (Р. В.)

—

Մինիստրների Կոմիտէը յունվարի 28-ի նիստում սկսեց քննութեան ենթարկել բանւորների վիճակը բարելաւելու և վերջին դէպքերի ժամանակ նրանց յայտնած պահանջներին բաւականութիւն տալու հնարաւորութեան հարցերը։ Կոմիտէտին ներկայացվեց մի զեկուցում Ռուսաստանում բանւորական օրէնսդրութեան զարգացման ընթացքի մասին։ Նիստը կրում էր նախապատրաստութեան բնաւորութիւն և կոմիտէտը դեռ ոչ մի վերջնական դատողութիւն չը յայտնեց։ Նիստում, միւս հարցերի թւում, քննվեց և գործարանական տեսուչների հարցը։ Հարց ծագեց, թէ արդեօք այդ տեսուչները պէտք է ենթարկվեն ամբողջովին ներքին գործերի, թէ ֆինանսների մինիստրութեան։ Անդամների մեծամասնութեան կարծիքով՝ պէտք է առ այժմ պահպանել գործարանական տեսուչների ներկայ վիճակը։ Բանւորները խնդրի քննութեան շարունակութիւնը թողնվեց յունվարի 31-ի նիստին։ (Р. Г.)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կուրոպատկինի հրաժարականի լուրը։ «Կեօլնի Լրագրին» Լոնդոնից հաղորդում են. «Այստեղի զինւորական շրջաններում հաւանական են համարում Կուրոպատկինի հեռանալը, որովհետև ամենքն էլ համոզված են, որ վերջին տարաձայնութիւնները գլխաւոր հրամանատարի և գեներալների միջև պէտք է վնասակար ազդեցութիւն գործեն պատերազմական գործողութիւնների աջողութեան վրա։ Ռուսների անսպասելի հեռանալը Հիւսիսային Կորէայից նոյնպէս մի քանի ենթադրութիւնների և գուշակութիւնների առիթ է տալիս, որոնց մէջ աւելի և աւելի տարածվում է այն լուրը, թէ եապօնացիները դիտաւորութիւն ունեն գնալ դէպի Խարբին և Վլադիվօստոկ։ Ասում են մինչև անգամ, որ այդ արշաւանքն արդէն սկսվել է։ «Neue Fr. Pres.» լրագիրը հաղորդում է. «Գրիպպէնբէրգի յետ կանչելը վերջնականապէս վճռված է։ Կուրոպատկինի դրութիւնը սաստիկ խախտված է։ Շուտով սպասում են վճռական կռւի, որը պատասխան է տալու այն հարցին, թէ արդեօք գործելու ընդունակութիւն ունի մանջուրական զօրքը և թէ պէ՞տք է շարունակել պատերազմը։ (Слово)

—«Echo de Paris» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը հեռագրում է. «Գեներալ Կուրոպատկինի հեռանալու լուրերը յամառութեամբ կրկնում են բոլորը. նրան մեղադրում են այն բանի մէջ, որ նախաձեռնութիւն չունի և չէ ցանկանում աջակցութիւն ցոյց տալ գեներալ Գրիպպէնբէրգին։ Ես կարող եմ հաւատացնել ձեզ, որ Գրիպպէնբէրգ հիւանդ չէ, բայց արմատական տարաձայնութիւններ ծագեցին Կուրոպատկինի և նրա մէջ, որոնք սկսվեցին պատերազմական գործողութիւնների բեմի վրա Գրիպպէնբերգի երևալու հէնց առաջին օրից և որոնք կործանարար ազդեցութիւն ունեցան Սանդէպուի մօտ տեղի ունեցած կռւի վրա։» (Слово)

Պատերազմի վերջը։ «Daily Chron.» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը շարունակում է հաւատացնել, թէ պատերազմի վախճանը մօտ է։ Նաւերի և զանազան ռազմամթերքների պատւէրները զօրքերի համար յետ են վերցված, նոյնպէս և վերացված է յաջորդ կորպուսների մօբիլիզացիան, և գեներալ Կուրոպատկինին առանձին հրահանգներ են ուղարկված դրա մասին։ (Слово)

—Պետերբուրգից «Daiiy Expresse» լրագրին հաղորդում են, որ Իրկուտսկից 20 մղոն դէպի արևելք պահեստի զինւորները և բանւորները քանդեցին երկաթուղիական գիծը, և որ նոյնպէս եապօնացիները դինամիտով փչացրին երկաթուղիական գիծը Մուկդէնի և Խարբինի միջև։ (Слово)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Մարաղա, յունվարի 10-ին

Թէհրանի ռուսաց բանկի գլխաւոր կառավարիչ և «Бюро персидскихъ транспортовъ» ընկերութեան ականաւոր անդամներից մէկը, պ. Գրուբէն եկաւ այստեղ։

Պարոնի մուտքը Թաւրիզ՝ եղել է աւելի փառահեղ և աւելի հանդիսաւոր, քան մինչև իսկ դեսպաններինը։ Նման ընդունելութիւն էլ վայելեց պարոնը Մարաղում։

Մարաղից պ. Գրուբէին դէպի Քրդստան ուղեկցում էին 6 զինեալ քրդեր, որոնք ուղարկվել էին Քեալպ-Իրգախանից, Միրզա Յունան խան սարթիպ Տէր-Յովհաննիսեանի կողմից։

Վերջինս Նազարբէգեան ընտանիքի ներկայացուցիչն ու հաւատարմատարն է Քրդստանի 18 գիւղերում, որոնց կենտրոնն է Քեալպ-Իրգախան գիւղը։

Հարիւր յիսուն զինեալ քուրդ ձիաւորներով խան սարթիպը եկել էր ընդ առաջ պ. Գրուբէին մինչև Թաթօվի գետի կամուրջը։ Կառքից տեսնելով պարթևահասակ, հսկայակազմ և պատկառելի սարթիպին, պ. Գրուբէն շտապով հարցնում է իրան ուղեկցող պ. Մարտիրոս Նազարբէգեանին, թէ՝ «ո՞վ է այս տպաւորիչ անձնաւորութիւնը և ո՞վքեր են այս կրտրիճ ձիաւորները»։

—Սրանք մեր գիւղացի քրդերն են մեր ներկայացուցիչ ժէնէրալ Միրզա Յունան խան սարթիպի հետ։ Խօսում էին ֆրանսերէն։

Յուզված այս տեսարանից և սրտագին ընդունելութիւնից, պ. Գրուբէն խորին շնորհակալութիւն է յայտնում։

Քեալպ-Իրգախանում 2 օր հանգիստ առնելուց և Նազարբէգեան տան քաղցր հիւրասիրութիւնը վայելելուց յետոյ, պ. Գրուբէն ուղևորվում է Սովուղ-Բուլաղ, դարձեալ ընկերակցութեամբ պ. Նազարբէգեանի։

Սովուղ-Բուլաղի դատաւոր Րաշիդ իւլմուլքը ընդառաջ էր ուղարկել 500 ձիաւոր և հետևակ մարդիկ, ինչպէս և երաժշտական խումբը։

Քաղաք հասնելուց յետոյ, դատաւորը իր շքախմբով այցելութեան էր գնացել պ. Գրուբէին։ Ապա ընդունելով պ. Գրուբէի և պ. Մ. Նազարբէգեանի փոխայցելութիւնը, տուել էր 2 անգամ խիստ փառաւոր ճաշ եւրոպական ձևով։

«Հպարտ եմ ես, պարոն Գրուբէ, ասել է դատաւորը իր բաժակաճառի վրա, որ Սովուղ-Բուլաղը վայելում է ձեզ պէս մի մեծ հիւրի ներկայութիւնը և առաւել հպարտ նըրանով, որ այդ տեղի է ունեցել իմ դատաւորութեան օրով»։ Երկրորդ բաժակը դատաւորը խմել է ի փառս և ի զօրացումն Ռուսաստանի, կցելով դրան քաջ Ստեսսելի և իր անվեհեր կնոջ կենացը։ Դատաւորի կարծիքով ներկայ պատերազմի դաշտում ամենամեծ հերոսը և տաղանդաւոր զօրավարը միայն գեներալ Ստեսսելն է ռուսների մէջ։ Իր կողմից պ. Գրուբէն մի անգամ փոխադարձաբար դատաւորին ճաշ է տուել։ Պ. Գրուբէն Սովուղ-Բուլաղում 2 օր մնալուց յետոյ հրաժեշտ է տալիս «իր անմոռանալի բարեկամ» Րաշիդ իւլ մուլքին, որի սպառազէն ձիաւորներով բռնում է ճանապարհ դէպի Սինա-Սագզը։

Ա. Տէր-Վարդանեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

2 փետրվարի

ԼՈՆԴՈՆ։ Պարլամենտի անդամները, որոնք հետաքրքրվում են մակեդոնական րէֆօրմների հարցով, խորհրդակցութեան գումարվեցին։ Նախագահում էր Կէննավէյ։ Միաձայն որոշվեց պաշտպանել Ստիվէնսի առաջարկած յաւելումը գահական ճառի պատասխան ուղերձի վրա։ Առաջարկված յաւելման մէջ խնդրվում է Թագաւորից այն մասին, որ ի նկատի ունենալով կեանքի և գոյքի շարունակվող անապահովութիւնը Մակեդոնիայում, մտադրված ձեռնարկութիւնների պակասաւորութիւնը, նոյնպէս և աչքի առաջ ունենալով Անգլիայի յանձն առած պարտաւորութիւնները, հասել է վճռական միջոցներ ձեռք առնելու ժամանակը, յանձնելով րէֆօրմների մտցնելը մէկ կամ մի քանի գեներալ-նահանգապետներին, որոնք պատասխանատու պէտք է լինեն պետութիւնների առջև և պէտք է գտնվեն սուլթանի կօնտրոլից դուրս։

ՏԱՆԺԷՐ։ Ֆէցի ֆրանսիական դեսպանի և սուլթանի միջև սկսվեցին քաղաքական բանակցութիւններ։ Սուլթանը և մինիստրները անհանգիստ են արված ֆրանսիական դեսպանի արած մի քանի հարցմունքներից, ի միջի այլոց սուլթանի եկամուտների չափի և պարտամված ցեղերի անունների մասին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Առևտրական ժողովը վճիռ կայացրեց, թէ նոր առևտրական դաշնագիրները լուրջ երկիւղ են առաջ բերում, որ գերմանական արտահանութիւնը նախկին բարձրութեան վրա պահելը չի աջողվի։ Առևտրական դաշնագիրը քննող յանձնաժողովը ընդունեց աւստրիական առևտրական դաշնագիրը։ Քննվում է ռուսական դաշնագիրը։

ԼՈՆԴՈՆ։ Առաջին երկու օրը դրութիւնը մի քիչ որոշվեց։ Երկու պալատների ընդդիմադրութիւնը մղում էր յարձակումը։ Կատարվում է սրամիտ և նուրբ քննադատութիւն։ Այսօր կը կայանայ մինիստրների խորհուրդը։ Տիրում է այն կարծիքը, թէ ազատամիտները շտապել են բանալ իրանց խաղերը։ Պարլամենտը արձակելու պահանջը տպաւորութիւն չը գործեց։

ՏՕԿԻՕ։ Եապօնացիները գրաւեցին երկու անգլիական շոգենաւ, որոնք գնում էին Վլադիվօստոկ։

4 փետրվարի

ԼՈՆԴՈՆ։ Բրօդրիկը հաղորդեց պարլամենտում, որ տիբետեան արշաւանքի ծախսերի գումարը հասաւ յունվարի 31-ին 812,730 ֆունտի։ Ծախքերը կանցնվեն հնդկական նախահաշուին։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Սան-Դօմինգօի մասին դաշնագիրը սենատը մտցնելիս, Րուզվելտը նրան կից նամակի մէջ յայտնեց, որ Սան-Դոմինգօի վրա հովանաւորութիւն հաստատելու դրդող իսկական պատճառը եղաւ ցանկութիւնը՝ խուսափել պատերազմից եւրոպական պետութիւնների հետ, որոնք յայտնեցին, թէ Մօնրօէի ուսումը խափանում է նրանց ձեռք բերել բաւարարութիւն։

ԲԵՐԼԻՆ։ Շանտուն նահանգի գերմանական նահանգապետին երկիւղ յայտնվեց, որ մօտ ապագայում նոր խռովութիւններ կարող են ծագել ուղղակի քրիստոնեաների դէմ։ Նահանգապետը համարում է այդ երկիւղները անհիմն և յայտնում է, որ նա կարող է պահպանել կարգը և աւելորդ է սաստկացնել գերմանական պահպանութիւնը երկաթուղու վրա։

ՏՕԿԻՕ։ Եապօնական արտիլէրիան հարուածում էր Չինսունմուղաօն և հրդեհ առաջացրեց այդտեղ։ Ռուսական արտիլէրիան պատասխանում էր։ Փետրվարի 2-ին մօտ 500 ռուս ձիաւորներ մտան Սիխանտայձի, գալով Զժանձիւանօյից։ Ռուսները, իջնելով Խունխէի ափի երկայնութեամբ, սկսում են նահանջել եկող եապօնական զօրքերի առջևից, որոնք եռանդուն կերպով հալածում են ռուսներին։ Ռուսների թիւը հաշւում են տասն էսկադրոն։

ՏՕԿԻՕ։ Եապօնական բանկի փոխ-տեսուչը գնում է վաղը Լոնդոն բանակցելու համար՝ կնքելու մի նոր պատերազմական փոխառութիւն տասն միլիօն ֆունտ ստերլինգի։

ՀՌՈՄ։ Կոմսուհի Մօնտինօզօի հաւատարմատարները յայտնեցին, որ փոքր անչափահաս աղջիկը կը վերադարձնվի միայն այն դէպքում, եթէ Սաքսօնիայի թագաւորը կերաշխաւորէ իշխանուհուն կանոնաւոր տեսակցութիւններ երեխաների հետ։

4 փետրվարի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Թագաւոր Կայսրը Պետերբուրգի ընդհանուր-նահանգապետի ամենահպատակային զեկուցման, Պետերբուրգի նահանգի Նովոլադօժսկի գաւառի Ուսադիշչէ գիւղի գիւղացիների ամենահպատակային զգացմունքների արտայայտութեան մասին, այս բառերով. «Մեծ Թագաւոր, Դու Տիրոջ հրամանով կոչված ես կառավարել մեզ։ Քո պատուանդանի առաջ ամբողջ գիւղական հաւատարիմ հպատակ Ռուսաստանը սրտով և հոգով ձուլվում է աղօթքների մէջ՝ առաքելու Քեզ ույժ՝ անցնելու պատերազմի և ուրիշ փորձանքների ծանր ժամանակը։ Իմացիր, Հայր Թագաւոր, և հաւատացիր որ Քո մի խօսքով, մենք ամենքս կը դնենք մեր ոսկրները և ոչ արտաքին, ոչ ներքին թշնամիները չեն խախտի Ռուսաստանի հզօրութիւնը մինչև խաղաղութեան վերջանալը»։—Ամենաողորմածաբար Սեփական ձեռքով գրեց. «Յայտնել գիւղացիներին Իմ սրտագին շնորհակալութիւնս»։

ԼՈՆԴՈՆ, 3 փետրվարի։ Պարլամենտում շարունակվեցին վիճաբանութիւնները գահային ուղերձի ուղղման առիթով, որ առաջարկել է Ասկվիտը և ուղղված է կառավարութեան դէմ։ Չեմբերլէնը հանդէս եկաւ ճառով. սաստիկ պաշտպանելով մինիստրութիւնը, նա յայտնեց, որ ֆիսկային րէֆօրմը ամենևին արդարացումն չէ պարլամենտը արձակելու համար և յոյս յայտնեց, որ կառավարութիւնը չի հրաժարվի իր պարտքը կատարելու միայն նրա համար, որ տեղ մաքրէ ընդդիմադիր կուսակցութեան համար։ Չեմբերլէնի կողմից կաբինետին ցոյց տուած աջակցութիւնը մեծացնում է այն հաւաստիացումը, որ կառավարութիւնը կը մնայ իշխանութեան մէջ մին-

չէ պարլամենտի նիստի վերջը: Կառավարութիւնը պատասխանելով պարլամենտի հարցմունքին, հրաժարվեց յանուն պետական շահերի, բացատրել Կաբուլ, Աֆղանիստան ուղարկված բրիտանական դեսպանութեան նպատակը:

ԲԵՐԼԻՆ, 3 փետրվարի: Պրուսական Լեօպօլդ պրինցը մեկնեց Պետերբուրգ, ուր կը մնայ կարճ ժամանակ և խկոյն կը վերադառնայ, որպէս զի Գենուայի վրայով ծովային ճանապարհով Տեանցզին գնայ: Պէկինում Բօղդի խանի պալատին այցելութիւն կը տայ և այդտեղից պրինցը կը գնայ Մանջուրիա:—Ցանձնաժողովը հաւանութիւն տուեց առևտրական դաշնագրին Ռուսաստանի հետ:

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ: Երրորդ բալտիական էսկադրայի կազմից մի փոխադրանաւ անցաւ Մեծ Բելտից: Երեք դանիացի լօցման սպասում են էսկադրային Նիբօրգում և կառաջնորդեն նրան դանիական ջրերով:

ԼՕՆԴՕՆ: Համայնքների ժողով: Ասկվիտի յաւելումը արքայական ճառին՝ որ կառավարութեան յանդիմանութիւն է արտայայտում նրա համար, որ նա չը յայտնեց իր վերաբերմունքը դէպի գաղթականութիւնների նախկին մինիստր Չամբըրլենի յայտարարած ֆիսկային քաղաքականութիւնը, մերժվեց 63 ձայների մինիստրական մեծամասնութեամբ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Գեներալ Կուրօպատկինի ամենահպատակային հեռագիրները Նորին Կայսերական Մեծութեան անունով. 1) փետրվարի 2-ին. «Փետրվարի 1-ին մեր հեծելազօրքը աջ Թևի վրա յետ մղեց հակառակորդի առաջապահ հեծելային մասերը: Նոյն օրը առաջաւոր դիրքերի վրա վիրաւորվեց Թեթև ձեռքից գնդապետ Իւզէնին: Վերոյիշեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան»: 2) Փետրվարի 2-ին. «Փետրվարի 2-ի գիշերը, ձախ Թևի վրա մեր կամաւորները յարձակվեցին Վօստիշան և Թազգիպու գիւղերի վրա, որ հակառակորդը գրաւել էր: Եապօնացիները դուրս քշվեցին երկու գիւղերից, որոնք և կամաւորները այրեցին: Մի և նոյն ժամանակ ուրիշ կամաւորները քշեցին եապօնացիներին հովտից և Սեասօեանիւ գիւղից: Վերոյիշեալի մասին զեկուցանում եմ ամենահպատակօրէն Ձերդ Կայսերական Մեծութեան»:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
վարչութիւնը ձեռնարկելով մի հրատարակութիւն, որը նուիրված կը լինի տաղանդաւոր դերասանուհի

ՏԻԿ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ

30-ամեայ բեմական գործունէութեանը, սրանով դիմում է այն բոլոր անձանց, որոնք ունեն յարգելի տիկնոջ կեանքի և գործունէութեան վերաբերեալ նիւթեր և յիշողութիւններ, չը զլանան ուղարկել այդ յիշողութիւնները մինչև մարտի 15-ը հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, Кн. М. М. Тумановой, Барятинская, 8.
(շ. կ.) 1—2

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. Ստեփանեան
Ընդունում է առաւօտեան 9—2 և 5—7, Վելեամինսկայեա փ. № 8.
ա. օ.

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱԶՔԻ ՀԻՒՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8: (ե. ո.) 64—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ռ. ՂՈՒՎԼԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզային և սիֆիլիտիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.— 9 ժ.: Կուկիա, Սեմեօնովսկայեա փ. № 20.
(ո, կ. ե.) 2—30

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Բ. Նաւասարդեան
տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՌՕՍՏՕՎ
Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան:
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ո. կ. ե. հ.) 74—100

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ
Ձեռնարկութիւն Կայսերական Թատրոնների արտիստ Լ. Դ. Դօնսկօյի
Այսօր, շաբաթ, փետրվարի 5 ին 15 դ գալա ներկայացում, մասնակցութեամբ տ.տ. Դօնսկօյ էյխենվալդի, Դմիտրիեվօյ-Պօկասօվսկայի, Զալեվսկայի. պ.պ. Պօլուեանօվի, Դեմեանենկօի, Պօրուբինօվսկու, Սպերանսկու, Զալինսկու և Մուստօվի:
կը ներկայացվի
«M-ll Ն Ի Տ Ո Ւ Շ»
կօմիք. օպեր. 4 գործ. երաժ. Հերվէի:
Սկիզբն է երեկոյեան 8 ժամին:
Վաղը, կիրակի, փետրվարի 6 ին գաստրոլ Կայսերական Թատրոնների արտիստուհի Ն. Ա. Պապայեանի և Լ. Դ. Դօնսկօյի կը կը ներկայացվի I ԻՕԼԱՆՏԱ, 1 գործ. երաժ. Չայկօվսկու. II ՍԵՎԻԼԻԱՅԻ ՍԱՓՐԻՉԸ, օպ. 1 գործ. երաժ. Մասկանիի: Երկուշաբթի, փետրվարի 7-ին, սիմֆօնիակ. կօնցէրտ: Չորեքշաբթի, փետրվարի 9-ին բէնէֆիս Ե. Ա. Օրէլի. կը ներկայացվի ՄԱՆՕՆ, Մասընէի:
Շուտով կը կայանայ բենեֆիս Լ. Դ. Դօնսկօյի, ՄԵՖԻՍՏՕՖԵԼ, երաժ. Բոյիտօի:
Տոմսակները ծախվում են:

ԲԺԻՇԿ Ս. Զ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր, ժ. 2—3 և 5—7 երեկոյեան, իսկ տօն օրերին առաւօտեան ժամը 10—11. Սոլոլակի փող. № 6.
(ա. օ.) 62—50

Բժիշկ Ա. Մխիթարեանց
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթու և վեներական ախտ ունեցող հիւանդներ ամենայն օր, առաւօտ. 12—2. երեկոյեան 6—8 Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանօնի, դեղատան կից: (տ. օ.) 8—80

Ծախվում են
ամենալաւ տեսակների պտղատու պատուաստված ծառեր 1—3 տարեկան հասակի, Աֆրիկեանի պտղաբուծական այգուց Լագօդեխում: Նոյն այգում հիմնված է ընդարձակ ցանած ծառատունկերի տնտեսութիւն (дичковое хозяйство) մեր սեփական ժողոված սերմերից Զաքաթալի անտառներում:
Դիմել Թիֆլիս, Մէլիք-Բախտամեանցի խանութ, Պուշկ. փող. իսկ Գորի, Կ. Աֆրիկեանին: Պատկերազարդ ծառայուցակներն ուղարկվում են ձրի: (շ. ե. հ.) 1—12

Հարկաւոր է
կարուձևի և ձեռագործի ցենզ ունեցող վարժուհի. պայմանների մասին դիմել Նուխի, Սօֆիա Եկմալեանին. 1—3

1904 թ.
դեկտեմբերի 4-ին, երեկոյեան տանից դուրս եկաւ իմ որդի Նիկողայոս Դանդուրեանցը, որ վերջին ժամանակ հիւանդ էր ջղերի քայքայումով (манія преслѣдованія) և մինչև հիմա դեռ տուն չէ վերադարձել: Վշտահար մայրը խնդրում է նրանց, որոնք տեսել են կամ ունեն որ և է տեղեկութիւն նրա մասին, հաղորդել այդ տեղեկութիւնները Թիֆլիսի քաղաքային ոստիկանատանը (Тифлисская городская полиція): Որդիս 37 տարեկան էր, միջահասակ, գանգրահեր. ձախ քունքի վրա ունէր սպի, որ հետևանք էր օպերացիայի: Հագած էր եւրոպական շոր:
2—2 Սալոմէ Դանդուրեանց

Լոյս տեսաւ Պետերբուրգում
ԼԵՒՈՆ ԽԱՆՍԱՆԱՄԵԱՆԻ
Զաքարեա Զագելու օրերը
պատմական վէպ (849—889 թ.)
Գինն է 1 րուբլի.
Դիմել հեղինակին Հին-Նախիջևանում: Շուտով կուղարկվի գրախանութներին՝ Թիֆլիսում Գուտտենբէրգին և Կենտրոնական գրավաճ., Երևանում «Արարատին»: 3—10

Լ ո յ ս տ ե ս ա ւ
Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
«Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ն Ե Ր»
«Մ Ա Յ Ր Ե Ր Ի»
հետ մի գրքում:
Գինն է մի րուբլի:
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին և հեղինակին Тифлисъ редакція «Мурчъ».
8—10

Լոյս տեսաւ առանձին գրքով (սակաւաթիւ)
«Մ ու ր ճ ի» յ ա ւ ե լ ո ւ ա ծ
ՋԷՄՍ ՄՕՐԻԷՐԻ
«Հ Ա Ջ Ի Բ Ա Բ Ա Ն»
թարգմ. անգլ. Մ. Կարապետեանի
(403+XVI մեծ. երես)
Գինն է 2 րուբլի
«Մուրճի» բաժանորդները ճանապարհածախս չեն վճարում:
Դիմել՝ Тифлисъ, редакція «Мурчъ»
5—10

Լոյս է տեսել և վաճառվում է
Խ Ա Ժ Ա Կ
«ՀԱՐԿԵՐԸ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆՈՒՄ»
Գինն է 40 կօպէկ
Դիմել Թիֆլիս—«Գուտտենբէրգ» գրախանութը: Անունագը 5 հատ ցանկացողը կարող է դիմել հեղինակին, «Մշակ»-ի խմբագրութիւն: (շ. կ. չ.)

Գուտտենբէրգ
վաճառվում են հետևեալ գրքերը.
Պատմուածքներ Թիւրքահ. կեանքից, Վ. Փ. 1 ր.
Ժամանակը ոսկի է, Ս, Քամալեանցի, 40 կ.
Եսի մարդը, դրամա 5 արար. Շանթի, 60 կ.
Նոր կեանքի շեմքում, հրատ. Հ. Առաքել. 40 կ.
Պատկերներ Րաֆֆիի կեանքից, Աֆթանդ. 40 կ.
Պատկերներ, Ա. Ահարոնեանի, 1 ր.
Րօբինզօն Կրուզօ, Ս. Թառայեանցի, 1 ր. 25 կ.
Հաջի Բաբայի արկածները Պարսկաստանում, թարգմ. անգլ. Մկր. Կարապետեանի, 2 ր.
Հայոց նոր վկաները (գիտնական հրատարակութիւն), Յ. Մանանդեանի և Հ. Աճառ., 3 ր.
Արուեստ ատենախօսութեան, Մ. Գաբ. 1 ր. 50 կ.
Հարկերը Տաճկաստանում, Խ ժակի, 40 կ.
Տեսութիւններ և նամակներ, Գ. Նիկող., 60 կ.
Պատմուածքներ, Չեխովից, թարգմ. Գ. Ար. 50 կ.
Ազատ. մասին, Միլլի, թ. ռուս. Ա. Կ. 1 ր. 20 կ.
Համով-հոտով, Գ. Ե. Սրուանձտեանի, 1 ր. 25 կ.
Անիի յիշատակ (նկարներ Անիի տեսար.), 1 ր.
Բառարան հայ կենսագրութեանց (հայագէտներով), Հայկ. Տէր-Աստուածատրեանի, 70 կ.
Տարեցոյց 1905 թ., Ն. Պալիկեանի, 60 կ.
Հարազատներ, վիպակ. Ատրպետի, 1 ր.
Գրախանութի ցուցակը ցանկացողներին ուղարկվում է ձ ր ի:
Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну 1—2

Շաբաթ, դեկտեմբերի 5-ին
ն շ ա ն ա կ վ ա ծ է
ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԷՍ
Սկիզբն է ժամը 9-ին երեկոյեան:
Պարտաւորեցուցիչ է մինչև վերջը մնալ դիմակով: Զգեստի ձևը. զինուորականները պիտի լինեն սովորական զգեստով, քաղաքացիները սև սիւրտուկներով, իսկ տեղացիները ազգային զգեստներով:
Տոմսակները գտնվում են դռնապանի մօտ:
(ե. շ.) 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Ուրբաթ, 1905 թւի փետրվարի 11 ին, երեկոյեան ժամը 9-ին նշանակված է անդամների ընդհանուր ժողով՝ ընտրելու Ժողովարանի աւագների պակասած կանդիդատներ 1905 թւի համար, նոյնպէս և քուէարկելու անդամութեան կանդիդատ լինել ցանկացող անձերին: Եթէ ընդհանուր ժողովը չը կայանայ փետրվարի 11-ին, երկրորդ անգամ ժողովը կը կայանայ փետրվարի 25 ի երեկոյեան ժամի 9 ին: (5, 11) 1—2

Կիրակի, փետրվարի 6-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին կը կայանայ ՎԱԿԷԻ ՀՈՂԱՏԷՐԵՐԻ II ԽՄԲԻ ԺՈՂՈՎԸ, այն հողատէրերի, որոնք հողաբաժիններ ունեն երկրորդ գինետան և սեմինարիայի շէնքի միջավայրում: Հաղորդելով այդ բանը, Թիֆլիսի քաղաքային Դումայի ընտրած յանձնաժողովը խնդրում է յիշված հողատէրերին վերևում յիշված ժամանակը շընորհ բերել ազնուականների դպրոցի դրասենեակը և ցոյց տալ իրանց դօկումենտները և յատակագծերը, որոնք անհրաժեշտ են փողոցների կանոնաւոր գծման համար:
(շ. կ.) 1—2

Կենտրոնական Գրավաճառանոցում վաճառվում են
հ ե տ և ե ա լ ն ո ր գ ր ք ե ր ը՝
Մուրացան, Երկասիրութիւնների ա. հատորը. Նոյի ագռաւը, Առաքեալը, Խորհրդաւոր Միանձնուհի, գինը 1 ր. 50 կ.
Շիրվանզադէ, Նամուս, գ. 1 ր.
» Ցաւագարը, գ. 50 կ.
» Քաօս, վէպ, գ. 1 ր. 50 կ.
» Երկերի ժողովածու, հատոր ա., բ., գ., իւրաքանչիւրը 1 ր. 50 կ.
Պաtկանեան Ռ., Երկասիրութիւնների գ. հատոր, 1 ր. 50 կ.
Պալասանեան Ս., Պատմութիւն հայոց, 1 ր. 50 կ.
Պռօշեան Պ., Հացի խնդիր, վէպ, 1 ր. 50 կ.
Սրուանձտեան Գ. Ե., Երկասիրութիւնների հատոր ա. Համով-հոտով, հեղ. պատկերով, 1 ր. 25 կ.
Ս. Էջմիածին, 303—1903, պատկերազարդ նկարագրութիւն, 1 ր.
Տ. Եժ., Լուսադիմին, թարգ. Մ. Բարխուդարեանի, 1 ր.
Վերոյիշեալ գրքերից միանուագ տասը րուբլու գնողները Թիֆլիսում ստանում են 10% զեղջ, օտար քաղաքներից պահանջողները ճանապարհածախս չեն վճարում:
Դիմել՝ Тифлисъ, въ Центральную Книжную Торговлю. (ո.) 1—10

КАКАО
ՈՎ ՄԻ ԱՆԳԱՄ ԿԸ ՓՈՐՁԷ
Վան-Հուտենի կակաօ
կը համոզվի, որ նա իր մէջ միաւորում է բոլոր ցանկալի յատկութիւնները: Նա ախորժելի համ ունի, հեշտութեամբ հալվում է, կազդուրում և Թարմացնում է օրգանիզմը, դիւրամարս է և շատ էկօնօմիք: Հարուստը չէ կարող դրանից աւելի լաւը, իսկ աղքատը աւելի էժան կակաօ գտնել: Նրա մասին չէ կարելի ասել. էժան, բայց վատ, այլ ընդհակառակը: Ոչ Թանգ, բայց լաւ: Անկասկած՝ Վան-Հուտէնի կակաօն հանդիսանում է իբր լաւագոյն ամենօրեայ ըմպելիքը:
Фабриканты C. J. van Houten & Zoon, Weesp (Голландія)
И. НИКОЛЬСКИЙ МОСКВА
ВАНЪ-ГУТЕНА

Դ Է Պ Օ
ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„Եղբ. Յակոբջանեանցներ եւ Սարգսեանց"
Պատրաստի հագուստեղէնի խանութում (Միքայէլեան կամուրջ, Քամոյեանի տուն № 25—30) մշտական ստացվում են մեծ քանակութեամբ կանանց, տղամարդկանց և երեխաների համար ամենավերջին տարազով պատրաստած հագուստներ:
Գները չափաւոր են և առանց սակարկութեան: (ա. օ.) 11—100